

Sadık Hidayet'in Af Dileme/Tövbe Hikâyesinin Tercümesi ve Edebiyat Sosyolojisi Açısından Kısa Değerlendirilmesi

Arif AYTEKİN*

Sadık Hidayet İran Edebiyatının temayüz etmiş, eserleri dünya dillerine çevrilmiş ve hüznü hayat hikâyesi ile başta Avrupa olmak üzere, Kanada, Amerika, Türkiye gibi birçok ülkede tanınan ve okunan önemli yazarlardan biridir. Bilhassa İran diasporasının yoğun yaşadığı bölgelerde daha çok tanındığı, okunduğu ve eserlerinin farklı dillere çevrildiği bilinmektedir. Türkçede Behçet Necatigil tarafından ilk kez 1977'de çevirisi yapılarak Varlık Yayınlarında yayımlanan "Kör Baykuş: Bûf-i Kûr" kitabı ile tanınan Hidayet, gerek Türkiye'de ve gerekse dünyada edebiyat çevrelerince hatırı sayılır düzeyde saygı kazanmış bir yazar olarak görülmektedir. Kör Baykuş kitabı birçok edebiyat eleştirmeni tarafından "20. yüzyılda sürrealizm alanında yazılmış başyapıt" olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışmanın sınırlılığı bakımından detayına giremeyeceğimiz Sadık Hidayet ve eserleri başlı başına birçok çalışmaya konu olmuştur. Ta çocukluğundan ölümüne kadar çok farklı alanlarda birçok kitaba, esere imza atan Hidayet, sonunda hayatını da açık bir metin, yapıt yaparak 1951'de Paris'te kendi iradesi ile daha önce de birkaç kez denediği intihar girişimiyle bu sefer başarılı olup 48 yaşında dünyaya veda etmiştir (Hidayet, 2017).

Bilindiği gibi miladi 1903'te Tahran'da soylu bir ailede dünyaya gelen Hidayet ilk ve orta öğrenimini aynı şehirde, Tahran'da farklı okullarda okuyarak tamamlamıştır. Daha sonra Fransız lisesine kayıt olan Hidayet, burada Fransızca üzerinden çağdaş dünya edebiyatıyla irtibat kurdu. Liseden sonra Avrupa'ya giden Hidayet bir müddet, okuyup yaşadktan sonra İran'a geri döner. "Arâfta" olma hali onu birçok yönden iki arada bir derede bırakır. Bu hal; doğu-batı, realizm-sürrealizm, Farsça-Fransızca, hayat-ölüm, gerçek-gölge gibi birçok alanda kendini gösterir. İran kültür havzasını gezerek ve yaşayarak yakından tanıyan Hidayet Türkmenistan'da bir süre yaşadığı bilinmektedir. Daha sonra Hint, Çin medeniyetine, Budizm'e Sanskritçeye de ilgi duymaya başlayan Hidayet, bir müddet Hindistan'da yaşadığı da kayıtlarda mevcuttur (Erdebili, 1993: 11).

Birçok araştırmacı tarafından kategorik olarak edebiyat kuramlarından birine dayandırılan Hidayet'in herhangi bir kuramla sınırlı tutulması kabul edilebilir bir değerlendirme olarak görülmemektedir. Bulunduğu toplumun

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi Manavgat MYO, plihoa1@gmail.com

aleladeliliğine tahammül etmeyen bir düşünür olarak Hidayet, mevcut toplumunun yanlış din algılarını sert eleştirilere tabi tutmuştur. Bazı dönemlerinde kadim İran kültürüne ve medeniyetine ilgi duyup milliyetçi damarı kabarsa da orada da tutunamadığı açıktır. Sahici, samimi bir düşünür olarak başta Farsça üzerinden kendini anlama yolculuğuna çıkan Hidayet, ilerleyişini Fransızca, İngilizce ve Sanskritçeyle devam ettirmiştir. Bu dillerin bağlı olduğu dünyaları dil ve mekân üzerinden aynı anda gezerek tanımaya çalışan Hidayet'in temel kaygısının felsefi bir düzlemde kendini bilmek, tanımak olduğu aşikârdır. Bütün bu çabalarına ve başkalarının üzerinde uygun görmesine rağmen dünyaya, hayata tutunamayan münzevi, yalnız bir düşünür portresini çizmektedir. İsmet Özel'in kendi halini yansıtmaya dair "Mataramda Tuzlu Su" şiirindeki şu dizelerin Sadık Hidayet'in de içinde bulunduğu durumu yansıtmada açıklayıcı olduğu düşünülmektedir:

... Uzun yola çıkmaya hüküm giydim.
Yerlilerin topraklarına karşı suç işledim
Zorbaların arasında tehlikeli bir nifak
Uyruklar içinde uygunsuz biriyim...
Yakın yerde soluklanacak gölge bana yok
Uzun yola çıkmaya hüküm giydim...
Uzak nedir?
Kendinin bile ücretinde yaşayan benim için
Gidecek yer ne kadar uzak olabilir?.. (Özel, 2011: 223)

Aşağıda tercümesini yaptığımız "Af dileme/Tövbe" hikâyesi Sadık Hidayet'in dünyada tanınmasına sebep olan "Kör Baykuş" kitabından sonra gelen ikinci önemli kitabı olan meşhur "Üç Damla Kan: Se Katre Hûn" kitabında geçen 5. sıradaki hikâyedir (Hidayet, h. 1383: 85). Üç Damla Kan kitabı birinci hikâyeden ismini almaktadır. Kitap genelde ilk hikâye ile anıldığı için Kör Baykuş kitabındaki edebi tür olan sürrealizm ile anılmaktadır. Ölüm kavramının derin bir psikolojik sorun olarak sunulduğu bu metinlerde Sadık Hidayet ölüm ile yüz yüze gelmektedir. Diri Gömülen kitabı da bu minvalde değerlendirilmektedir. Ancak tercümesini yapmaya çalıştığımız "Af dileme/Tövbe" hikâyesinde Sadık Hidayet'in sürrealizmden çok realist bir eğilimle, sosyolojik bakış açısı veya gözlemlerle genel olarak İran toplumunun yanlış din algısına yönelik ciddi gözlem ve eleştirilerle hikâyeyi kurguladığı görülmektedir. Bu yönüyle hikâye Üç Damla Kan kitabıyla hem konu hem de konunun işleniş biçimiyle ayrılmaktadır.

Hikâye dini literatür açısından "günah", hukuk terminolojisi bakımından "suç" sayılan eylemleri sebebiyle okuyucunun kanını donduran davranışlar

gerçekleştiren insanların, yanlış din algısı sebebiyle işledikleri suçlardan ne kadar kolay sıyrıldıklarını ironik bir dille anlatmaktadır. Çok önemli sosyolojik gözlemlerin yanında, aynı suçu işleyenlerin birbirleriyle karşılaştıklarında ve af edilme hikâyelerini paylaştıklarında psikolojik olarak ne kadar rahatladıklarını da yansıtan Hidayet, aynı anda psikoloji ve sosyoloji biliminin anlama imkânlarını kullanarak bireysel ve toplumsal bir sorunu edebiyat diliyle ne kadar ustalıkla kullandığına şahit olmaktayız.

İran toplumunun mevcut yapısına ayna tutması açısından Rus formalistleri veya toplumsal gerçekçi diyebileceğimiz edebiyat kuramcılarına yaklaştığını söyleyebiliriz (Moran, 1994: 47). Bu hikâyede Sadık Hidayet, özellikle İran Şii halk kültüründe çok önemli yer tutan türbe ve türbe ziyaretlerini, insanların türbe toprağını kutsamalarını, sağlık, hak, hukuk gibi birçok sorunlarına bu inançlarla çözüm bulmalarını hem yansıtmak hem de eleştiriye tabi tutmak bakımından önemli gözlemlerde bulunmaktadır. Bu sebeple çalışma edebiyat sosyolojisi alanında değerlendirilmektedir.

Af Dileme / Tövbe

Yakıcı bir rüzgâr esiyor, güneşte kızaran kum ve toprak yolcuların yüzüne savruluyor, güneş kasıp kavuruyordu. Develerin adımlarının uyum sağladığı teneke çanlarının tekdüze sesleri duyuluyordu. Develerin boynu eğilip bükülüyor, buruşuk suratlarından kaderlerine razı olmadıkları anlaşılıyordu.

Kervan toz duman arasında boz bulanık toprak yoldan yavaş yavaş geçerek gözden kayboluyordu.

Manzara göz alabildiğine çorak çöl, susuz ve bitkisiz kum, dalgalar şeklinde birbirine çarpıyor, yüzeyde kum dalgaları savruluyor ve bazı yerlerde küçük kum sırtları yolun iki tarafında sonsuza uzuyordu. Fersah fersah yol gidiliyor ama bu manzarayı değiştiren bir hurma ağacına bile rastlanmıyor, bir avuç pis su çukuru etrafında bile aileler toplanmıştı. Hava yakıyor, nefes alınamıyor, sanki cehennemin girişine varılmıştı.

Kervan otuz altı gündür yol alıyordu. Ağızlar kuru, tenler bitkin, azıkları tükenmiş yolcuların paraları Arabistan sıcağında güneş altında kar gibi eriyordu.

Ama bugün Mükâriflerin başı “selam tepesine” gidip ziyaretçilerden bahşiş aldıktan sonra altın minareler görünmeye başladı ve bütün yolcular bir ağızdan salâvatlar okumaya başladılar, sanki bitkin iskeletlerine taze can gelmiş gibi oldu.

Gelin Hanım ve Aziz Hanım ta Kazvin’den buraya kadar tozlu kahverengi abalarını üstlerine çekerek tahtirevan içinde sallana sallana gelmişlerdi. Her

bir gün onlara bir yıl gibi gelmişti, Aziz Hanım bitkin düşse de kendi kendine söyleniyordu: “Çok güzel, çünkü ziyarete gidiyorum.”

Baldırı çıplak Arap siyah entarisi, keskin gözleri, köse sakalı ve elinde kalın demir zinciriyle katırları kırbaçlıyor, bazen geri bakıp kadınlara tek tek göz atıyordu.

Kadınların kocası Meşhedi Ramazan Ali¹ ve Aziz Hanım’ın üvey oğlu Hüseyin Bey tahtirevanda oturmuş dikkatle paralarını sayıyorlardı. Solmuş Gelin Hanım tahtirevanının perdesini çekip başını çıkardı. Tahtirevanın diğer tarafında oturan Aziz Hanım’a seslendi: “Uzakta kubbeyi gördüğümde ruhum uçar gibi oldu. Zavallı Şah Bacı ona nasip olmadı.”

Aziz Hanım, dövmeli elinde bir yelpazeyle kendini serinletiyordu. Cevap verdi:

“Allah rahmet etsin, hep hayır işlerdi. Fakat nasıl olduysa felç olmuştu?”

Kocasıyla kavga etti, boşandılar. Bir gün turşu ve soğan yedi. Sabah bedeninin yarısı felç oldu. Ne ilaç bulduysak fayda etmedi, iyileşmedi. Hazret ona şifa versin diye, onu kendimle getirdim.”

“Kuşkusuz bu yol sarsıntıları ona iyi gelmedi.”

“Fakat ruhu cennete gitti, biliyorsunuz, ziyaretçiler niyet edip yola çıktıktan sonra ölürlerse affedilmiş olur.”

“Bu tabutları ne zaman görsem bedenim titrer. Hayır, ben Türbeye gitmek istiyorum, gönlümdeki derdi Hazrete söyleyeyim. Sonra kendim için bir kefen satın alayım ve işte o zaman öleyim.”

“Dün gece Şah Bacı’yı rüyamda gördüm. Sizden uzak dursun! Siz de vardınız. Büyük yeşil bir bahçede dolaşıyorduk. Yeşil şallı nur yüzlü bir Seyit, yeşil aba, yeşil sarık, yeşil hırka ve yeşil terlikle bizi karşıladı. Dedi ki: Hoş geldiniz sefa getirdiniz. Sonra parmağıyla büyük yeşil bir binayı

---

¹ Meşhedi: Şii halk inancında 8. imam olan İmam Rıza’nın Türbesinin bulunduğu Meşhed’e gidip türbeyi ziyaret eden kişilere halk arasında verilen isimdir. Sünni geleneğe “hacı” kavramına benzer bir anlam taşımaktadır. Meşhed şehrinin ismi de “defnedilen yer” anlamına gelmektedir. Şii inancında İmam Rıza’nın defnedildiği yer olması itibari ile önem kazanan Meşhed tarihi de bu bakımdan önemsenmektedir. İran Halk kültüründe Meşhed’de İmam Rıza Türbesini ziyaret etmek “fakirlerin hacı” olarak görülmektedir. Sadık Hidayet, bu hikâyede İran halk kültür ve inancında “tortu” gibi çöken bu inançları sert bir eleştiriye tabi tutmaktadır.

göstererek, oraya gidiniz yorgunluğunuzu atınız, dedi. O vakit rüyadan uyandım.”

“Ne mutlu onun saadetine!”

Kafile gürültü patırtıyla gidiyor ve çavuş² yüksek sesle önde okuyordu.

“Kerbela’ya niyeti olanlar, haydi bismillah,

Bizim yola baş koyanlar, haydi bismillah.”

Başka biri cevap veriyordu:

“Kerbela’ya niyetin varsa ne mutlu sana”

“Bizim yola baş koymuşsan ne mutlu sana”

Tekrar ilki okuyor:

“O Kerbela ki insanları kendine getiriyor,

Zeynep’in ağıtı hâlâ işitilmekte.”

İkinci tekrar cevap veriyor:

“O Kerbela ki dostlar Allah nasip etsin,

Allah beni Şah Hüseyin’e kurban etsin.”

İlk çavuş bayrağını sallayarak okuyor:

“Bu sözleri söylemeyenlerin dili kesilsin!

Allah’ın sevgilisi son peygambere salâvat olsun

Ebu Tâlib oğlu Ali’nin on bir evladına selam olsun

Her birinin ay gibi parlak yüzüne ayrı ayrı salavat

Ve her bir şiirin sonunda bütün kervan kafilesi hep bir ağızdan salâvatlar okuyorlardı. Altın Kubbe, bütün ihtişamı ve güzel minareleriyle ortaya çıktı ve onun simetriği olan diğer Mavi Kubbe toprak evlerin arasında uygun

---

² Kerbela’ya giden hacıların toplanmasından, yolculuk boyunca onların gözetiminden sorumlu kişi. Genellikle sesi güzel, dini bilgisi yerinde olan bu kişiler yolculuk boyunca salavatlar, mersiyeler, şiirler ve ilahiler okuyarak yolcuları duygusal olarak zinde tutarlardı.

olmayan bir yama gibi görünmeye başladı. Gün batımına yakın kervan iki tarafı harabe ve küçük dükkânlardan oluşan bir yola ulaştı.

Burada bir anda korkunç bir izdiham oluştu: Baldırı çıplak, ahmak yüzlü, fesli, kel, saman altından su yürüten Araplar kınalı sakal ve tırnaklarıyla tesbih çevirip terlik, aba ve pijamalarıyla ortalıkta dolaşıyorlardı. Ya Farsça konuşuyorlar, ya Türkçe geveliyorlar, ya da bağırsaklarından çıkarırcasına Arapçayı balgam gibi havaya bırakıyorlardı. İğrenç dövmeli yüzleri ve nefret dolu gözleriyle Arap kadınları burunlarının ucuna halkalar geçirmişlerdi. Onlardan birisi siyah memesinin yarısını kucağındaki kirli çocuğun ağzına sokmuş öylesine oturuyordu.

Bu topluluk türlü türlü yollarla müşteri çekiyordu: Biri mersiye okuyor, biri sinesine vuruyor, biri namaz mühresi³, tespih ve kefen satıyor, biri cin çıkarıyor, biri muska yapıyor, biri de ev kiraya veriyordu. Büyük Yahudi tacirler yolculardan altın ve mücevher alıyorlardı.

Arabın biri kahvehanenin önünde oturmuş, parmağını burnuna sokmuş, diğer eliyle de ayak parmaklarının arasındaki pisliği çıkarıyordu. Yüzünde sinekler uçuşurken kafasında bitler dolaşıyordu.

Kervan durduğunda, Meşhedî Ramazan ve Hüseyin Bey öne koşup, Gelin Hanım ve Aziz Hanım'ı tahtirevandan indirdiler. Oradaki topluluk kalabalık bir şekilde yolculara doğru hücum etti. Her biri elindekilerle onları evlerine davet ediyorlardı. Fakat bu karmaşada Aziz Hanım kaybolmuştu. Her ne kadar aradılar ve her kime sordularsa bulamadılar.

Daha sonra Gelin Hanım, Hüseyin Bey ve Meşhedî Ramazan geceliği yedi rupiye kirli toprak bir oda kiraladılar, tekrar Aziz Hanım'ı aramaya koyuldular. Bütün şehri dolaştılar. Ayakçılardan ve dua okuyanlardan tek tek sorup soruşturdular. Ona dair hiçbir ize ulaşamadılar. Zaman hayli ilerlemiş, ortalık sessiz sakindi. Gelin Hanım türbeye dokuzuncu defa girdiğinde bir

---

³ Toprak kavramı genelde bütün tarım toplumlarında özel de İslam toplumlarında kutsal bir varlık olarak algılanmaktadır. Topraktan geldik ona döneriz düşüncesi ile temellenen bu inanç çevresinde toprağın kutsallığı, temizleyici, arındırma özelliği ayet ve hadislerle desteklenmiştir. Şii İslam dünyasında toprak hem maddi temizleyici hem de ruhi arınma vesilesi olarak görülmektedir. Şii inancında İmamların masumiyet düşüncesi ve Mehdi inancının etkisiyle Türbe ve türbe toprağının kutsiyeti görece daha da artmaktadır. Namaz mühresi (mohre-ye namaz): Şiiilerin namaz kılarırken alınlarını koymak için kullandıkları, özellikle Kerbela toprağından yapılmış avuç içi büyüklüğünde yuvarlak nesne. Kısaca mohr (mühür) de denir. Bu sebeple "mohre" masum imamları, ehli beyti ve Resulullahı hatırlattığı düşüncesiyle hem manevi arınmaya hem de Allah'a yakınlık, ihlas ve ihsan içinde huşu ile namaza hazırlığı sağladığı düşüncesiyle önemsenmektedir.

grup kadın ve molların, bir kadının etrafında toplandığını gördü. Türbenin kilidine yapışıp, öpüp bağıyorlardı.

“Ey İmam Hüseyin canım, imdadıma yetiş! Kabrin karanlık çukuru, elli bin yıllık kıyamet günü!, korkudan gözlerin yerinden oynadığı, tersine döndüğü kıyamet günü başımı hangi taşa çarpayım? Feryadıma yetiş! Feryadıma yetiş! Tövbe, tövbe, hata yaptım, beni affet!

“Ona her ne sordularsa, cevap vermedi, kuvvetli ısrarlardan sonra:

“ Ben bir hata yaptım, korkarım şehitlerin şahı beni affetmez” dedi.

Bu cümleyi tekrar ediyordu ve gözyaşı seli gözlerinden aktı. Gelin Hanım, Aziz Hanım’ın sesini tanıdı, yanına gitti. Elinden tutup onu avluya çekti. Hüseyin Bey’in yardımıyla onu eve götürdüler ve etrafında toplandılar. Ona iki çay verip kendisine bir nargile hazırladılar. Aziz Hanım, başından geçenleri anlatmak için Hüseyin Bey’in odadan dışarı çıkmasını şart koştu. Hüseyin Bey odadan dışarı çıktığında Aziz Hanım nargileyi önüne çekti ve anlatmaya başladı:

“Gelin Hanım canım, biliyor musun Geda Ali⁴ ile - Allah Rahmet etsin - evlendiğimizde üç yıl öyle yaşadık ki, Sekine Sultan bizim mutluluğumuzu Geda Ali’nin iyiliğini eşinin yüzüne vuruyordu. Geda Ali bana tapar ve beni başının üstünde taşırdı.

Fakat bu sürede ben hamile kalmadım. Kocam illa çocuk illa çocuk istiyorum diye başımın etini yedi. Her gece yanıma oturup: “bu talihsizliği ne yapayım? Ocağım sönüktür” diyordu. Her ne ilaç derman denedimse, ne dua ettimse de çocuğum olmadı. Nihayet bir gece Geda Ali yanıma gelip dizimde ağlayarak dedi ki:

“Eğer izin verirsen, bir çözüm bulurum. Bir kuma getireyim evin hizmetini de yapar ve sonra çocuğum olduğunda onu boşarım. Sen de çocuğun gibi büyütürsün.” Ben de o rahmetliye aldandım: “Ne olacak ki! Bu işi yapmayı üstlenirim” dedim.

Hemen ertesi gün üzerime çarşafi çektim, Hüseyin Mastibend’in⁵ çirkin, kara ve sivilceli kızı Hatice’yi kocam için istemeye gittim. Hatice bizim eve geldiğinde çelimsiz beş para etmezdi. O kadar zayıftı ki burnundan tutsaydın canı çıkardı. Allah’tan evin hanımı bendim. Hatice evin işini de yapıyordu, bir ay geçmedi toparlandı kendine geldi. Kemikleri güçlendi ve göbeği

---

⁴ Geda: Dilenci, köle anlamına gelir. Geda Ali: Ali’nin kölesi; Şii İran toplumunda Ali’nin aslanı, Ali’nin Kölesi gibi Ali ismi ile tamlama biçiminde birçok isim bulunmaktadır.

⁵ Yoğurtçu, yoğurt satan kişi.

görünür hale geldi. Hemen o ara hamile kaldı. Hatice'nin kök salıp öne çıkacağı artık belli olmuştu. Kocam onun her arzusunu yerine getiriyordu. Kışın ortasında canı vişne istese Geda Ali toprağın altında olsa bile onu bulur getirirdi. Benim pabucum dama atılmıştı, Geda Ali eve her geldiğinde bohçayı Hatice'nin odasına götürür olmuştu. Ben de onun yüzü suyu hürmetine yaşıyordum- Hüseyin Mastibend'in kızı Hatice bizim eve geldiğinde, Ayakkabısının biri mersiye okurken diğeri sinesini dövüyordu. Şimdi ise bana hava atıyor. O zaman büyük bir hata yaptığımı anladım ve dizimi dövdüm.

“Hanım Bacı! dokuz ay dişimi sıktım kimseye belli etmedim. Fakat kocamın evde olmadığı günlerde Hatice'ye evi dar ediyor, burnundan getiriyordum. Aman duymasın! Kocama o kadını kötülüyordum ve diyordum ki “bu yaşlı başlı halinle” şu kurbağa gözlüye âşık olmuşsun. Senin zaten çocuğun olmuyor ki, Bu çocuk haramzadedir. Hatice kaşıkçı Meşhedî Taki'den hamile kalmış. Hatice de buna karşılık gidip beni Geda Ali'ye kötülüyordu. Başınızı ağrıtmayayım! Evimizde her gün öyle bir kavga vardı ki anlatamam. Bütün komşular bizim kavgalarımızdan bıkmışlardı. Çocuk erkek olacak diye endişeden yüreğim patlayacak gibi oluyordu. Muska yaptırdım, büyü ve sihir yaptım Allah etmesin, Hatice sanki domuz eti yemiş gibi sihir ona işlemiyordu. Günden güne irileşiyordu, ta ki dokuz ay, dokuz gün, dokuz saat ve dokuz dakika geçti ve Hatice hanım doğurdu. Hem de ne? Erkek çocuğu.

Hanım Bacı! ben kocamın evinde beş paralık oldum. Bilmiyorum bu kadar çok sevilmesi için Hatice Hanım'da bir şeytan tüyü mü vardı? yoksa Geda Ali'ye büyü mü yapmıştı, anlamadım! Kurban olduğum güzel Hanım Bacı! kendi elimle tutup getirdiğim bu kadın beni kendi avuçlarına aldı. Kocamın yanında bana dedi ki: Aziz Hanım, benim elim yetişmiyor bir zahmet çocuğun bezlerini yıka.”

“Bunu söyleyince ben çılgına döndüm. Geda Ali'nin yanında ağızma ne geldiye ona ve çocuğuna söyledim, Geda Ali'ye beni boşamasını söyledim, ama o, rahmetli, ellerimi öpüp şunu söyledi: “Neden böyle yapıyorsun? Korkarım çocuk süttten kesilecek. Çocuk bir ayağa kalksın, yürümeye başlasın o zaman Hatice'yi boşarım.

Ama artık kâbuslarım yüzünden uyku ve yemekten kesildim, Allah'ım affet beni, Hatice'nin yüreğini yakmak için bir gün hamama gittiğinde ev boştu, ben de çocuğun beşiğine gittim, iğneyi boynumdaki eşarptan çektim, yüzümü başka yöne çevirdim ve iğneyi köküne kadar çocuğun bingıldağına sapladım. Sonra aceleyle odadan dışarı çıktım. Hanım Bacı! iki gün iki gece bu çocuğun sesi kesilmedi. Her çığlık attığında benim yüreğim parçalandı.

Onun için ne kadar dua ettiler, ilaç verdilerse de fayda etmedi, ikinci günün akşamında öldü.

Her neyse, zaten belliydi. Hatice ve kocam çocuk için ağladılar, üzüldüler. Ama sanki benim yüreğime serin sular serpilmişti, en azından onların hevesi kursaklarında kalmıştı diye içimden düşündüm. İki ay böyle geçti, Hatice tekrar hamile oldu. Bu defa öfkeden kuduruyordum, başımı hangi taşla vuracağımı bilmiyordum. Hanım Bacı! Şah Hüseyin'e yemin olsun ki üzüntüden iki ay şuursuz ve güçsüz yatalak oldum. Dokuz ay için Hatice başka bir erkek çocuk doğurdu ve tekrar el üstünde tutulan sevgili oldu. Geda Ali çocuk için can atıyordu. Allah Musa'nın kavmine orak vermişti, ona da nur topu gibi bir erkek çocuğu verdi. İki gün evde oturdu, kundaktaki bebeği düz bir odun gibi önüne koymuş ve bakıyordu.

Tekrar aynı tas aynı hamam, Hanım Bacı! Bu, elimde değildi. Kuma ve çocuğunu görmeye tahammül edemiyordum. Bir gün Hatice'nin eli dolu, meşguldü. İz bırakmadan, tekrar çuvaldızı koynumdan çektim ve çocuğun bingüldağına saplardım. Bu çocuk da bir gün sonra öldü. Anlaşıncı feryat ve figanlar koptu. Bu sefer ne halde olduğumu bilemezsiniz, bir taraftan evlat ateşini/hasretini Hatice'nin yüreğine bıraktığımdan çok mutluydum. Diğer tarafta ise şimdiye kadar iki kişinin kanına girdiğimi düşünüyordum. Çocuk için dilim tutulmuştu, başımı dövüyordum, ağlıyordum, o kadar ağladım ki Hatice ve Geda Ali bana üzüldüler. Kumamın çocuğuna bu kadar çok üzülmemişti – Ama bu ağlamalar çocuk için değildi ki, kendim için, hesap günü, kabir azabı içindi. O gece kocam bana: “Demek ki kaderimde çocuk sahibi olmak yokmuş. Görüyorsun çocuklarım ayağa kalkmadan ölüyorlar” dedi.

Cemre daha düşmeden Hatice tekrar hamile oldu. Çocuğunun hayatta kalması için kocamın yapmadığı muska, etmediği dua kalmadı. Yemin edip dilek tuttu, eğer çocuğu kız olursa sâdât⁶ ve eğer erkek olursa ismini Hüseyin koyup saçlarını ta yedi yaşına kadar kesmeyecekti. Sonra onun ağırlığınca altın alıp çocuğuyla Kerbela'ya gidecekti. Sekiz ay ve on gün geçince Hatice üçüncü çocuğunu doğurdu. Fakat bu sefer sanki bir şeyler his ediyormuş gibi çocuğun başından bir an bile ayrılmıyordu. Ben de ikircikliydim, acaba üçüncüsünü de öldüreyim mi? yoksa Geda Ali'nin Hatice'yi boşaması için bir şeyler mi yapayım? Fakat bütün bunlar boş hayaller idi. Hatice tekrar evin hanımı oldu. Keyfine diyecek yoktu, havasından geçilmiyordu. Her zaman bana itiraz edip dikleniyor, emirler yağdırıyordu. Dediği dedikti.

“Çocuğu öldürüp öldürmememe konusunda hep ikilemdeydim, gece gündüz istihareye yatıyordum. O gece Hatice ile şiddetli bir kavgaya yaptık. Hüseyin Efendiyi ortadan kaldırmaya yemin ettim. İki gün fırsat kolladım, ikinci

---

⁶ Seyyidlerden birine verecekti.

gündü, Hatice köşe başındaki aktarda menekşe almak için dışarı gitti. Koşarak bebeğin odasına gittim, uykuda olan bebeği beşikten kapıp aldım, çuvaldızı koynumdan çıkardım. Fakat çuvaldızı alınının üstünden saplamaadan önce bebek uyandı ve ağlamasını beklerken yüzüme gülümsedi. Hanım Bacı! Neler hissettiğimi bilemezsiniz. Elim varmadı, gönlüm el vermedi, ne de olsa yüreğim taş değildi ki. Çocuğu tekrar yerine koydum ve odadan koşarak çıktım, o vakit kendi kendime dedim: İyi de çocuğun suçu neydi? Benim hesabım o kadınladır. Onu öldürmeden rahatlayamazdım.”

“Hanım Bacı! şimdi size anlatınca bile tüylerim diken diken oluyor. Fakat ne yapayım? Allah belasını versin, bütün bunlar kocamın yüzünden oldu. Beni bir yoğurtçunun kızına köle etti. Sizden uzak dursun! Toprağı bol olsun.”

Hatice'nin saçından birkaç tel çaldım, Rah Çaman Mahallesi'nde meşhur Yahudi Molla İbrahim'e muska yapması için götürdüm. Ateşe nal attım, Molla İbrahim ona kuvvetli bir Yahudi büyüsü yapması için benden 30 tümen aldı ve bana, bir hafta içinde Hatice'nin öleceği sözünü verdi. Fakat terslik bu ya bir ay geçti Hatice günden güne daha da semizledi, Uhud Dağı gibi güçlendi!... Hanım Bacı! benim muska, büyü, bu gibi şeylere inancım da zayıfladı.

Bir ay sonra, kışın başında, Geda Ali ağır bir hastalığa yakalandı, öyle ki iki kez vasiyet etti. Birkaç kez de ilaç niyetine ona türbe toprağı yedirdik. Geda Ali'nin durumunun çok ağır olduğu bir gece aktara zehirli su almaya gittim.

Zehri et yemeğinin içine koydum, karıştırıp demlemeye bıraktım. Kendim için dışarıdan hazır aldığım yemeği gizlice yedim. Doyduktan sonra Geda Ali'nin odasına gittim. Hatice iki kez “geç oldu artık yemeğimizi yiyelim” dedi. Fakat ona başımın ağrıdığını, iştahımın olmadığını, midemin boş kalmasının daha iyi olacağını söyledim.

Hanım Bacı! Hatice ilk ve son yemeğini yiyip uyudu. Kapı eşiğine kulağımı dayadım. Onun inlemelerini duyuyordum. Hava soğuk olduğundan kapılar tamamen kapalıydı. O yüzden ses tam olarak dışarı gelmiyordu. Bütün gece Geda Ali'ye refakat etme bahanesiyle başında bekledim. Sabahleyin titreyerek korku içinde tekrar kapıyı dinlemeye gittim. Çocuğun ağlama sesi geliyordu. Fakat kapıyı açmaya cesaret edemedim. Geda Ali'nin yanına geri döndüm. Hanım Bacı! ne halde olduğumu bilemezsiniz.

Sabahleyin herkes uyandığında, Hatice'nin odasının kapısını açmaya gittim, Hatice'nin kömür gibi kararıp öldüğünü gördüm. O kadar çok çırpınmıştı ki yorgan ve yatak her biri ayrı yerde duruyordu. Onu tekrar yatağına çekip yorganla üstünü örttüm. Çocuk ağlayıp inliyordu, odadan çıkıp havuz başına gittim, ellerimi yıkadım. Sonra kafamı döve döve ağlayarak Hatice'nin ölüm haberini Geda Ali'ye götürdüm.

Bana Hatice'nin ölüm nedenini soranlara, Hatice'nin uzun zamandan beri hamile kalmak için ilaç kullanıp kilo aldığını ve bu yüzden kalp krizi geçirdiğini söylüyordum. Kimse de benden şüphelenmedi, ama içim içimi yiyordu. Kendi kendimi sorguluyordum, bu üç kişinin canını alan ben miyim? Aynaya baktığımda kendimden korkuyordum. Yaşamak bana haram olmuştu. Türbeye gidip ağlayarak tövbe istiğfar ediyor, fakirlere para veriyor, fakat vicdan azabından kurtulamıyordum.

Kıyamet günü, kabir azabı ve Münker Nekir aklıma geliyordu. Ne halde olduğumu bir Allah bilir. O ara Kerbela'ya gidip af dilemeyi düşündüm. Çünkü Geda Ali de vaat etmişti erkek çocuğu olursa Kerbela'ya götürecekti, ama hep bir bahane ile erteliyordu, İstihare de iyi gelmemişi, Meşhed'e gidelim diyordu. O kadar erteledi ki, o da ölüp gitti.

Bu yıl böyle karar verdim, kendisinin de vasiyet ettiği gibi Geda Ali'nin bütün varlığını satıp paraya çevirdim. Sonra siz ve Meşhed'i Ramazan Ali Kazvin'den yola çıktığımızda bana sizi gösterdiler. Ben de sizinle birlikte yola çıktım. Yanımda gördüğünüz bana ana diyen genç Hatice'nin oğlu Hüseyin Bey'dir. Hikâyemi duymasın diye odadan çıkmasını istedim.

Hepsi ağzı açık bir şekilde Aziz Hanım'ın hayat hikâyesini dinliyorlardı. Aziz Hanım da gözleri dolu böyle devam etti:

“Şimdi Allah beni affedecek mi? Bilmiyorum. Kıyamet günü Hazret bana şefaet dileyecek mi? Hanım Bacı! yıllardır yüreğimdeki bu sızıyı birilerine anlatmak istiyordum. Şimdi anlattım ya sanki yüreğimdeki ateşe su serpildi. Ama kıyamet günü...”

Meşhed'i Ramazan Ali piposunun külünü dökerken, Hay babana rahmet! Biz niye buradayız ki?

“ Üç yıl önce Horasan'da sürücüydüm, iki zengin yolcu taşıyordum, yolda at arabası devrildi, yolculardan biri öldü, ötekisini de ben boğdum. Cebinde 1500 tümen buldum. Şimdi yaşlandım ya o paranın bana haram olduğunu düşündüm, parayı temizlemek için Kerbela'ya geldim. Bugün mollalardan birine danıştım ve parayı ona verdim. Molla 1000 Tümenini bana helal yaptı. İki saat bile sürmedi. Şimdi bu para annemin ak sütünden daha helaldir bana.”

Gelin Hanım Aziz Hanımın elinden nargileyi aldı, ağız dolusu dumanı havaya savurduktan sonra, biraz sessizlik oldu ve şöyle dedi:

“Şu bizimle gelen Şah Bacı Hanım var ya yol sarsıntısının ona kötü geleceğini biliyordum. İstiharede de kötü gelmişti, buna rağmen getirdim. Biliyor musunuz o benim üvey kardeşimdir. Eşi bana âşık olmuştu ve beni

onun üzerine kuma olarak aldı. Evde onu o kadar çok itip kaktım ki sonunda felç oldu. Babamın mirası ona kalmasın diye de onu öldürdüm.”

Aziz Hanım mutluluktan gözyaşı döküp gülüyordu. Sonra şöyle dedi: “demek siz ha...”

Gelin Hanım Nargilesini içerek dedi ki:

“Vaazda hiç duymadın mı? Ziyaretçiler niyet edip yola çıktıktan sonra ölürlerse affedilmiş olurlar.” Günahları ağaç yaprakları sayısınca olsa bile, niyet edip yola çıktıklarında bütün günahlarından arınıp tertemiz olurlar.”

Kaynakça

Erdebili, M. E.-R. (1993). *Sâdık Hidâyet der âyine-i âsâre*. Tahran: Eyman.

Hidayet, S. (h. 1383). *Üç damla kan*. Tahran: Jama Daran.

Hidayet, S. (2017). *Hacı Ağa* (5. bs.). (M. Kanar, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Moran, B. (1994). *Edebiyat kuramları ve eleştiri* (Genişletilmiş 8. bs.). İstanbul: Cem Yayınevi.

Özel, İ. (2011). *Erbain* (23. bs.). İstanbul: Şule Yayınları.